

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรงพยาบาลชุมชนเป็นสถานบริการสาธารณสุขที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะต้องให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนในชนบท ซึ่งมีจำนวนถึงร้อยละ 85 ของประชาชนทั้งประเทศ (กระทรวงสาธารณสุข, 2523, หน้า 6) โดยให้บริการสาธารณสุขแบบผสมผสาน ทั้งด้านการส่งเสริม การรักษาพยาบาล การป้องกัน และการฟื้นฟูสุขภาพ(กระทรวงสาธารณสุข, 2527, หน้า 9) ทำให้ประชาชนในชนบทไม่จำเป็นต้องเข้ามารับการรักษาในตัวเมืองซึ่งเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ระบบงานในโรงพยาบาลชุมชนแบ่งงานออกเป็นหลายฝ่าย ฝ่ายที่มีความสำคัญอย่างยิ่งฝ่ายหนึ่ง คือ ฝ่ายการพยาบาลซึ่งเป็นฝ่ายที่มีบุคลากรมากที่สุดในโรงพยาบาล และมีหน้าที่รับผิดชอบบริการพยาบาลทั้งหมดให้แก่ผู้มารับบริการตลอด 24 ชั่วโมง งานที่รับผิดชอบโดยตรง ได้แก่ งานผู้ป่วยนอกและอุบัติเหตุ งานบริการผู้ป่วยใน งานห้องผ่าตัดและวิสัญญี งานห้องคลอด งานหน่วยจ่ายกลางและซักฟอก การมีจำนวนบุคลากรจำนวนมากของฝ่ายการพยาบาลซึ่งจะทำให้ทำงานของฝ่ายการพยาบาลสำเร็จลงได้ ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มหรือเป็นทีมเพราะการทำงานเป็นกลุ่มนี้ช่วยให้สามารถวางแผนการปฏิบัติการพยาบาล การปฏิบัติงานตามแผน การประเมินผลงานเป็นไปอย่างเหมาะสม สมบูรณ์และทันต่อเหตุการณ์(วรรณวิไล จันทราภา, 2533, หน้า 345-346) นอกจากนี้การทำงานเป็นกลุ่มจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการควบคุมและการประกันคุณภาพการพยาบาลได้มากกว่าการทำงานตามลำพัง (ศิริพร ดันตัญญุวันนัย, 2535, หน้า 3)

การทำงานเป็นกลุ่มจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานได้นั้น สมาชิกในกลุ่มต้องมีการยึดมั่นต่อกันในกลุ่มสูง (พนม ลัมอารีย์, 2529, หน้า 78) เพราะเมื่อเกิดการยึดมั่นต่อกันในกลุ่มแล้ว สมาชิกในกลุ่มจะเกิดความเป็นมิตรต่อกัน ไว้วางใจกัน สนใจในกิจการงานของกลุ่ม กระตือรือร้นในการทำงาน เต็มใจและเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม มีส่วนร่วมในงานกลุ่มมากขึ้น ส่งผลให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย และยังช่วยให้สมาชิกกลุ่มมีความวิตกกังวล

ต่ำในขณะที่ทำงาน มีความรู้สึกมั่นคงและนับถือตนเองสูงขึ้น (Cartwright & Zander, 1968, pp. 103-105 ; John, 1983, pp. 295-297 ; Johnson & Johnson, 1987, pp. 409-410) จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่มีการยึดมั่นต่อกันสูงจะมีผลให้สมาชิกมีความพึงพอใจทั้งในกลุ่มและในงานสูงขึ้น ซึ่งส่งผลให้อัตราการออกจากงาน และการขาดงานลดลง (เทพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ, 2529, หน้า 158 ; John, 1983, p. 293 ; Lawless, 1979, p. 306) นอกจากนี้การยึดมั่นต่อกันในกลุ่มยังมีผลต่อความเป็นเอกภาพหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความเป็นปึกแผ่นของกลุ่ม (เทพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ, 2529, หน้า 147) และทำให้เกิดอำนาจด้วย ซึ่งบรูเต็น (Brooten, 1984, p. 104) กล่าวว่า อำนาจจากการรวมกลุ่มนี้สามารถใช้เพื่อการเจรจาต่อรองกับกลุ่มอำนาจอื่นในองค์การได้ ซึ่งหมายถึงการที่กลุ่มมีการยึดมั่นต่อกันสูงจะมีพลังอำนาจมากขึ้น สำหรับการปฏิบัติงานของพยาบาล ในโรงพยาบาลชุมชนก็เช่นเดียวกัน ถ้าต้องการให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูง พยาบาลต้องมีการยึดมั่นกันในกลุ่ม ถ้าพยาบาลมีการยึดมั่นต่อกันสูง มีความรัก ความสามัคคี จะทำให้พยาบาลทุกคนมีส่วนร่วมในงานของกลุ่มมากขึ้น มีการปฏิบัติงานไปในแนวทางเดียวกัน เป็นผลให้งานของฝ่ายการพยาบาลบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ คือ ให้บริการพยาบาลที่มีคุณภาพ ในทางตรงข้ามกลุ่มพยาบาลใดที่มีการยึดมั่นต่อกันในกลุ่มต่ำจะแตกความสามัคคี พยาบาลแต่ละคนต่างคนต่างทำงานของตนเอง ไม่รวมมือกัน การทำงานต่าง ๆ ยากที่จะประสบผลสำเร็จ (Sullivan & Decker, 1985, p. 151)

การที่สมาชิกในกลุ่มจะมีการยึดมั่นต่อกันมากน้อยเพียงใด มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ได้แก่ ขนาดของกลุ่ม การร่วมรับรู้เป้าหมายของกลุ่ม หรือการมีเป้าหมายร่วมกัน ปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่ม ทัศนคติของสมาชิกกลุ่ม บรรยากาศกลุ่ม พฤติกรรมผู้นำกลุ่ม การติดต่อสื่อสารในกลุ่ม ชื่อเสียงความสำเร็จหรือการได้รับการยกย่องของกลุ่ม (ธงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์, 2533, หน้า 112-113 ; Cartwright & Zander, 1968, pp. 98-103 ; John, 1983, pp. 291-297 ; Napier & Gershenfeld, 1987, pp. 84-89) กล่าวคือ การยึดมั่นต่อกันจะสูงขึ้นเมื่อสมาชิกของกลุ่มมีทัศนคติที่คล้ายคลึงกัน ร่วมรับรู้เป้าหมายของกลุ่มหรือมีเป้าหมายร่วมกัน ทำให้สมาชิกเกิดความพึงพอใจและง่ายต่อการมีปฏิสัมพันธ์และมีข้อตกลงร่วมกัน เดวิส (Davis, 1984, cited in Napier & Gershenfeld, 1987,

pp. 88-89) พบว่า กลุ่มที่สมาชิกมีทัศนคติคล้ายคลึงกันจะมีการยึดมั่นต่อกันมากกว่ากลุ่มที่สมาชิกมีทัศนคติแตกต่างกัน ขนาดของกลุ่มมีผลกระทบต่อการยึดมั่นต่อกัน ในกลุ่ม กลุ่มที่มีขนาดใหญ่เกินไปย่อมมีผลต่อปฏิสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารในกลุ่ม โดยสมาชิกจะมีการติดต่อสื่อสารกันน้อยลง ขาดความใกล้ชิด การติดต่อสื่อสารอาจยุ่งยาก ซับซ้อน ขาดตอน ทำให้การยึดมั่นต่อกันในกลุ่มลดลง จากการศึกษาของลอตท์และลอตท์ (Lott & Lott, 1961, cited in Shaw, 1981, p. 261) พบว่าปริมาณและคุณภาพของปฏิสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กับการยึดมั่นต่อกัน ในกลุ่มบรรยากาศที่เสริมสร้างการยึดมั่นต่อกัน ในกลุ่ม เป็นบรรยากาศที่สมาชิกมีความสัมพันธ์ถึงกันหมด มีความเป็นมิตรและไว้วางใจกัน ผู้นำกลุ่มมีอิทธิพลต่อการยึดมั่นต่อกัน ในกลุ่มเป็นอย่างมาก โดยผู้นำจะต้องเป็นผู้ประสานงานที่ดีจะทำให้สมาชิกในกลุ่มมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สมาชิกพอใจ กลุ่ม และกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ มีชื่อเสียง ได้รับการยกย่อง สมาชิกในกลุ่มเกิดความภาคภูมิใจ และพยายามรักษาสภาพการเป็นสมาชิกกลุ่มด้วยการให้ความร่วมมือและคล้อยตามกลุ่ม

ในปัจจุบันปัญหาที่สำคัญของโรงพยาบาลชุมชนคือ ไม่สามารถให้บริการประชาชนได้ตามเป้าหมายอันเนื่องมาจาก มีจำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ และขาดวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ (มานิตย์ ประพันธ์ศิลป์, มีชัย ชัยรุ่งโรจน์ปัญญา, วรยุทธ เจียรสถาวงษ์, และวิชัย โชควิวัฒน์, 2525, หน้า 161-162) และจากรายงานการฝึกอบรมหลักสูตร "การทำงานเป็นทีม" ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาบุคลากรในโรงพยาบาลชุมชนของจังหวัดราชบุรี ระหว่างวันที่ 22-24 กรกฎาคม 2535 ณ โรงแรมเมธาวลัย จ.เพชรบุรี พบว่าปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของผู้ร่วมงานหรือของพยาบาล คือการขาดความสามัคคี อย่างไรก็ตามแม้จะมีปัญหาการขาดแคลนบุคลากรและทรัพยากรต่าง ๆ โรงพยาบาลก็จำเป็นต้องดำเนินงานให้สำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของพยาบาลในการทำงาน จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชนมักพบว่า เมื่อมีปัญหาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานเกิดขึ้น พยาบาลไม่มีอำนาจในการต่อรองใด ๆ ทั้ง ๆ ที่พยาบาลเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดในโรงพยาบาล แนวทางหนึ่งที่จะแก้ปัญหาเหล่านี้ คือพยาบาลต้องมีการยึดมั่นต่อกัน ในกลุ่มสูง มีความสามัคคี เพื่อให้เกิดพลังอำนาจที่จะใช้ในการต่อรอง และสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งสร้างภาพพจน์ที่ดีของวิชาชีพ ฉะนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าพยาบาลในโรงพยาบาลชุมชนมีการยึดมั่นต่อกัน ในกลุ่มของพยาบาลอยู่ในระดับใด ปัจจัยใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับการยึดมั่นต่อกัน ในกลุ่มของพยาบาล

และปัจจัยเหล่านี้สามารถทำนายการยึดมั่นต่อกัน ในกลุ่มของพยาบาล โรงพยาบาลชุมชนหรือไม่ การค้นหาคำตอบเหล่านี้จะเป็นแนวทาง ในการพัฒนา และเสริมสร้างให้เกิดการยึดมั่นต่อกัน ในกลุ่มของพยาบาล โรงพยาบาลชุมชน อันจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพยาบาลได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาระดับการยึดมั่นต่อกัน ในกลุ่มของพยาบาล โรงพยาบาลชุมชน
2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ ได้แก่ อายุ วุฒิการศึกษา อายุราชการ ระยะเวลาปฏิบัติงาน ขนาดของกลุ่ม การร่วมรับรู้เป้าหมายของกลุ่ม ปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่ม ทักษะคติของสมาชิกกลุ่ม บรรยากาศกลุ่ม พฤติกรรมผู้นำกลุ่ม การติดต่อสื่อสารในกลุ่ม และชื่อเสียงของกลุ่ม กับ การยึดมั่นต่อกัน ในกลุ่มของพยาบาล โรงพยาบาลชุมชน
3. ศึกษาความสามารถในการทำนายของปัจจัยบางประการกับการยึดมั่นต่อกัน ในกลุ่มของพยาบาล โรงพยาบาลชุมชน

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยบางประการ ได้แก่ อายุ วุฒิการศึกษา อายุราชการ ระยะเวลาปฏิบัติงาน ขนาดของกลุ่ม การร่วมรับรู้เป้าหมายของกลุ่ม ปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่ม ทักษะคติของสมาชิกกลุ่ม บรรยากาศกลุ่ม พฤติกรรมผู้นำกลุ่ม การติดต่อสื่อสารในกลุ่ม และชื่อเสียงของกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับการยึดมั่นต่อกัน ในกลุ่มของพยาบาล
2. ปัจจัยบางประการ ได้แก่ อายุ วุฒิการศึกษา อายุราชการ ระยะเวลาปฏิบัติงาน ขนาดของกลุ่ม การร่วมรับรู้เป้าหมายของกลุ่ม ปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่ม ทักษะคติของสมาชิกกลุ่ม บรรยากาศกลุ่ม พฤติกรรมผู้นำกลุ่ม การติดต่อสื่อสารในกลุ่ม และชื่อเสียงของกลุ่ม สามารถทำนายการยึดมั่นต่อกัน ในกลุ่มของพยาบาลได้

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ศึกษาคือ พยาบาลที่ปฏิบัติงานในฝ่ายการพยาบาลโรงพยาบาลชุมชน เขต 7 ประกอบด้วยโรงพยาบาลชุมชนในจังหวัด ราชบุรี นครปฐม กาญจนบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร เพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ ในปีพ.ศ 2535

ปัจจัยที่ศึกษา คือ อายุ วุฒิการศึกษา อายุราชการ ระยะเวลาปฏิบัติงาน ขนาดของกลุ่ม การร่วมรับรู้เป้าหมายของกลุ่ม ปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่มทัศนคติของสมาชิกกลุ่ม บรรยากาศกลุ่ม พฤติกรรมผู้นำกลุ่ม การติดต่อสื่อสารในกลุ่ม ชื่อเสียงของกลุ่ม และการยึดมั่นต่อกัน ในกลุ่ม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางให้พยาบาลได้เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการยึดมั่นต่อกันในกลุ่มวิชาชีพ
2. เป็นแนวทางให้พยาบาลตระหนักถึงปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างพลังกลุ่มวิชาชีพการพยาบาล
3. เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างพลังกลุ่มเพื่อพัฒนาวิชาชีพการพยาบาล
4. เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารการพยาบาลในการพัฒนาฐานอำนาจจากการรวมกลุ่ม ซึ่งเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานในองค์การต่อไป

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การยึดมั่นต่อกันในกลุ่ม หมายถึง ความรู้สึกและลักษณะพฤติกรรมของพยาบาล ในฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลชุมชน ในการรวมตัวกันเพื่อปฏิบัติภารกิจไปในทางเดียวกัน จนบรรลุจุดมุ่งหมายของฝ่ายการพยาบาล ด้วยการร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ของฝ่าย

การอุทิศตัว เพื่อช่วยงาน และการรับรู้ต่อการเป็นสมาชิกกลุ่ม การยึดมั่นต่อกันในกลุ่ม สามารถวัดได้โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ปัจจัยบางประการ	หมายถึง	สิ่งที่ส่งผลให้เกิดการยึดมั่นต่อกันในกลุ่มวิชาชีพได้แก่ อายุ วุฒิ การศึกษา อายุราชการ ระยะเวลาปฏิบัติงาน ขนาดของกลุ่ม การร่วมรับรู้เป้าหมายของกลุ่ม ปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่ม ทักษะคติของสมาชิกกลุ่ม บรรยากาศกลุ่ม พฤติกรรมผู้นำกลุ่ม การติดต่อสื่อสารในกลุ่มและชื่อเสียงของกลุ่ม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้สามารถวัดได้โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
อายุราชการ	หมายถึง	ระยะเวลาที่เริ่มเข้ารับราชการถึงปัจจุบัน นับเป็นปี
ระยะเวลาปฏิบัติงาน	หมายถึง	ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลปัจจุบัน นับเป็นปี
ขนาดของกลุ่ม	หมายถึง	จำนวนของพยาบาลที่ปฏิบัติงานประจำร่วมกัน เช่น จำนวนพยาบาลที่ปฏิบัติงานในกลุ่มหอผู้ป่วยใน หรือจำนวนพยาบาลที่ปฏิบัติงานในกลุ่มห้องคลอด
การร่วมรับรู้เป้าหมายของกลุ่ม	หมายถึง	การที่พยาบาลในฝ่ายการพยาบาลต่างรับรู้ถึงเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ลักษณะงาน อำนาจหน้าที่และจุดมุ่งหมาย ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการดูแล
ปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่ม	หมายถึง	การแสดงพฤติกรรมหรือการมีปฏิริยาโต้ตอบกันของพยาบาลในฝ่ายการพยาบาล หรือมีความสัมพันธ์เชื่อมโยง เกี่ยวข้องกันในลักษณะของ การสนับสนุน ส่งเสริมกัน หรือขัดขวาง รบกวน เป็นอุปสรรคต่อกันในการทำงาน
ทักษะคติของสมาชิกกลุ่ม	หมายถึง	ความพอใจหรือไม่พอใจต่อวิชาชีพ การปฏิบัติงาน
บรรยากาศกลุ่ม	หมายถึง	สภาพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ของพยาบาลที่ปฏิบัติงานร่วมกันและลักษณะความสัมพันธ์ของพยาบาลในฝ่ายการพยาบาล
พฤติกรรมผู้นำกลุ่ม	หมายถึง	ท่าทีที่แสดงออกถึงความสามารถในการนำกลุ่มของหัวหน้าฝ่ายการพยาบาลเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของฝ่ายให้ไปสู่เป้าหมาย

หมายที่กำหนดไว้ ซึ่งแสดงออกมาในการบริหารงานสามารถ
สังเกตเห็นได้เป็น 2 ลักษณะคือ

พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์ หมายถึง พฤติกรรมที่หัวหน้าฝ่ายการพยาบาล แสดงความสัมพันธ์
กับพยาบาลในฝ่ายการพยาบาล ในลักษณะของความสนิทสนม
ความเป็นกันเอง มีความไว้วางใจผู้ร่วมงานและมีความนับถือ
ซึ่งกันและกัน

พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งงาน หมายถึง พฤติกรรมที่หัวหน้าฝ่ายการพยาบาลแสดงความสัมพันธ์กับ
พยาบาลในฝ่าย ในด้านการดำเนินนโยบาย ความสามารถ
ในการทำงานและดำเนินงานให้สำเร็จ

การติดต่อสื่อสารในกลุ่ม หมายถึง การติดต่อเกี่ยวข้องและการประสานงานกันภายในฝ่ายการ
พยาบาล จะมีการรับและการถ่ายทอดเพื่อให้งานบรรลุเป้า-
หมายที่ตั้งไว้และเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ติดต่อกัน ทั้งที่เป็น
ทางการและไม่เป็นทางการ การสื่อความหมายอาจเป็นการ
ใช้คำพูด ภาษาเขียน หรือสัญลักษณ์ก็ได้

ชื่อเสียงของกลุ่ม หมายถึง การได้รับการยกย่อง หรือการยอมรับจากบุคคลที่ปฏิบัติงาน
ร่วมกันหรือจากผู้รับบริการ ในเรื่องของการปฏิบัติงาน

พยาบาล หมายถึง พยาบาลวิชาชีพและพยาบาลเทคนิค ที่ปฏิบัติงานในฝ่ายการ
พยาบาล โรงพยาบาลชุมชน เขต 7

โรงพยาบาลชุมชน หมายถึง สถานบริการสาธารณสุขที่มีเตียงรับผู้ป่วยไว้รักษาภายใน ที่ตั้ง
อยู่ในเขต 7 แบ่งประเภทตามจำนวนเตียงเป็น 3 ขนาด
คือ โรงพยาบาลชุมชน ขนาด 10 เตียง 30 เตียงและ
60 เตียง